

*Автор: Гелета Віта,
учитель вищої кваліфікаційної категорії,
«учитель-методист»*

Тема: Іван Малкович. «Із янголом на плечі». Глибокі роздуми сучасного поета про те, якою повинна бути людина.

Мета уроку:

- продовжити знайомство учнів із творчістю Івана Малковича;
- формувати вміння виразно й усвідомлено читати вірші, аналізувати їх прихований зміст;
- виховувати почуття оптимізму, віру в перемогу добра.

Цілі:

Учні знатимуть: цікаві факти життєпису І. Малковича; зміст вивчених віршів, приховану думку поезій.

Учні вмітимуть: виразно й усвідомлено читати вірші; аналізувати їхній прихований зміст; словесно відтворювати світ, змальований у поезіях; визначати роль художніх засобів у творах.

Тип уроку. Комбінований.

Обладнання: портрет поета, виставка книжок видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», роздавальний матеріал, аудіо запис музики Шопена «Колискова для ангела» та пісні Марії Бурмаки «З янголом на плечі», мультимедійна презентація «Ангели».

Методи, прийоми, форми роботи: слово вчителя, асоціювання, відповідь на проблемне запитання, обмін враженнями, усне малювання, бесіда, мовчазне читання, словникова робота, учнівське повідомлення, виразне читання, створення грона-характеристики, укладання синонімічного ряду, робота в парах, «Незакінчене речення».

Хід уроку

*...янголе, не впадь з плеча
І. Малкович*

I. Мотивація навчальної діяльності.

1) Забезпечення емоційної готовності до уроку.

- Стих шум перерви. Спробуйте на якусь мить забути про свої образи, розчарування, турботи і просто послухайте музику Шопена...

(Звучить «Колискова для ангела» Шопена у виконанні лондонського симфонічного оркестру.)

- Які емоції викликала у вас ця музика, чи вплинула на настрій?

- А чи схожа вона на «музику, що пішла» - героїню однойменної поезії Івана Малковича? Якщо так, то чим саме? (Вона така ж незбагненна і прекрасна, і варта того, щоб за нею пуститися слідом навіть у «непевну, звабну ніч».)

2) Актуалізація опорних знань та суб'єктного досвіду учнів.

- Кожен, хто пов'язує свою долю з мистецтвом, потрапляє у сферу незвіданого, але спокусливо-загадкового, яке вабить своєю таїною.

- На ваш погляд, чи легко бути митцем? Чому?

- Виберіть із перелічених слів ті, які асоціюються у вас із віршами Івана Малковича. Поясніть свій вибір.

Простота, гумор, складність сприйняття, *оригінальність*, іронія, *важливість*, *пустотливість*, *задумливість*, розчарування, *насолада*, *иляхетність*, буденність, безтурботність, байдужість, сірість, *вишуканість*, *емоційність*, *мелодійність*.

II. Цілевизначення і планування.

- Сьогодні у вас є можливість продовжити знайомство з творчістю Івана Малковича. «З янголом на плечі» - так називається поезія, зміст якої ми й спробуємо осмислити, зрозуміти. Запишіть тему уроку у свої робочі зошити. Ознайомтеся з цілями, які є вас на картках, обговоріть їх із сусідом по парті, визначте спільні, доповніть, якщо є необхідність, власними цілями.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Слово вчителя.

Незримий дух ангела витає над нами вже з самого початку уроку. Адже мелодія, яку ви сьогодні слухали, називається «Колискова для ангела». Люди здавна вірять у янголів, намагаються їх пізнати, уявити. Подивіться, якими зобразили цих небесних істот різні митці у різні часи. (Учням пропонується переглянути мультимедійну презентацію «Ангели»). Коли Івана Малковича запитали: «Від чого вас боронить ваш янгол?» Він відповів: «Ще й досі в моїх батьків на стіні висить, наче ікона, така картина: янгол захищає двох діток. Отже, мій янгол із батьківського дому. Не знаю, чи він мене захищає, але я вірю в це». (Демонстрація картини «Янгол і діти»). У кожного з нас свій янгол, і те, що він для нас означає, спробуємо виразити за допомогою власних асоціацій.

2. Складання асоціативного ланцюжка до слова «янгол».

Янгол – чистота – духовність добро – оберіг – захисник – порадник – краса – гармонія – небеса – довершеність – ідеал.

Проблемні запитання уроку

- **Якого ж янгола малює творча уява Івана Малковича? Що хоче він нам сказати своєю поезією?** Саме на ці питання і спробуємо знайти відповіді в ході нашого уроку.
3. Прослуховування пісні «З янголом на плечі» у виконанні Марії Бурмаки.
  - Спробуйте відчути настрій вірша, уявити внутрішнім зором зображене, зафіксуйте свої почуття.
4. З'ясування емоційного враження учнів від твору.
  - Що відчули, слухаючи поезію?
  - Яка картина постала у вашій уяві?
(Ніч. Людина втомлено і боязко проривається через її морок. Страх закрадається у серце. Страх від того, що не встигне діти, не виконає те, що зобов'язана. Єдина надія – ангел на плечі. Він теж ледве тримається. Спраглі, тремтячі уста шепочуть благально: «Янголе, не впадь з плеча!»)
5. Мовчазне читання поезії учнями.
  - Прочитайте поезія мочки. Проникніться кожним її словом, кожним образом.
  - Відзначте незнайомі або незрозумілі слова, при необхідності скористайтесь інформацією довідкового бюро.
6. Словникова робота (картка).

Ангели (янголи) – безтілесні і безсмертні істоти, яких створив Бог, коли ще не було ні світу, ні людини. Вони обдаровані вищим, ніж у людини, розумом та великою могутністю. Є незліченна кількість ангелів, вони мають різні звання та різні служіння. «Ангел» означає з грецької «вісник».

В невороття – безповоротно.

Лелійно – тихо, ніжно.

Вировий – бурхливий.

Ірод – ворог роду людського, зло.

Моровий – згубний.

Вуста – губи.

Не впадь – не впади.

7. Бесіда.

- Чи звернули ви увагу на те, який підзаголовок має поезія? Поясніть цю назву.

- Пригадайте, що являє собою жанр балади.

(**Балада** – жанр ліро-епічної поезії фантастичної, історико-героїчної або соціально-побутової тематики з драматичним сюжетом.)

- Які елементи вірша вам нагадали в чомусь казку, легенду? (Янгол на плечі, Господня свіча, Ірод моровий.)

- Що означає слово «старосвітська»?

Старий - 1. Який прожив багато років. 2. Давно створений, який довго існує. 3. Який був у вжитку, протилежне новий. 4. Який був, існував колись у давнину, стародавній.

8. Учніське повідомлення.

Біблійна легенда із Старого Завіту

Господь кожній людині дає ангела-охоронця, який має супроводжувати її упродовж усього життя, піклуватися про неї, а у хвилину небезпеки накрити своїм крилом, захистивши від біди. Цей ангел завжди знаходиться за правим плечем, підказує і направляє свого підопічного. На лівому ж плечі – темний ангел, який підкоряється злим силам. Спокушає людину, змушує її здійснювати вчинки, про які потім шкодуєш. Так і врівноважують вони один одного, світлий та темний янголи, так і борються дві складових світу («добро» і «зло») за кожен безсмертну душу.

9. Виразне читання поезії напам'ять учнем.

10. Бесіда за прочитаним.

- Як ви вважаєте, який янгол на плечі у ліричного героя – світлий чи темний? Що є свідченням цього? (Господня свіча. Бог не відвернувся від цієї людини.)

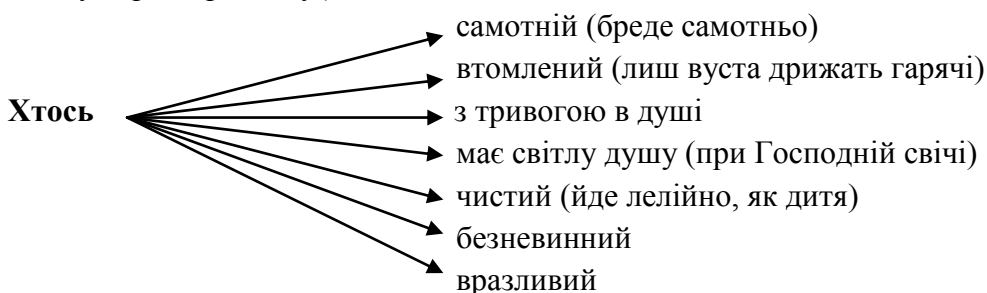
- Чи звернули ви увагу на те, як автор називає свого героя? («Хтось»).

- Чому? Чому він не називає імені людини?

- Чому для автора це не важливо?

- А що ж тоді має значення у вірші? (Яка ця людина)

11. Складімо характеристику-гроно ліричного героя. (Знайти строфи, які підтверджують кожен характеристику.)

12. Укладання синонімічного ряду до слова «йде».

Йде – бредє – не вештав – не тинявся.

- З якою метою автор використовує такий символічний ряд? (Людина не знає, куди йде. Вона шукає своє місце в житті, а може, шукає й саму себе, смисл власного існування.)
13. Доповнити асоціативні ряди (робота в парах).

- З яких рядків ми відчуваємо ще більше наростання драматизму дії? Зачитайте.
- Яким силам доводиться протистояти ліричному герою? Що вони символізують? Чи є серед них знайомі вже вам із інших творів символічні образи?

Ніч – безпросвітне існування.

Край світу – невідомий, а тому небезпечний простір.

Прод мировий – всепоглинаючий закон смертності.

Вітер виривий – руйнівна сила, що чигає на людську істоту.

Сірий маятник життя – бездушний, подібний до годинника механізм жорсткої арифметики – відліку років життя.

- Що символізує **свіча**? Який художній засіб використовує автор для створення цього образу? Про що свідчить така метафора? (У метафоризоване словосполучення «Господня свіча» автор вкладає ідею духовного дороговказу для людини в її нелегкому житті. Одночасно це міра відкритості діянь у світлі високого, вічного, втіленням якого є Господь.)

14. Вирішення проблемного питання.

- Святе Письмо говорить про те, що ангел посланий охороняти людину, берегти її душу. Чи лише охоронцем постає ангел у поезії Івана Малковича? Про що свідчить шепіт гарячих уст ліричного героя? (Людська істота. Долаючи всі незгоди в житті, проносить свого ангела, оберігає, бо лише від неї залежить, темні чи світлі сили пануватимуть у світі. Янгол і людина ніби обмінюються ролями і підтримують одне одного у скрутну хвилину. Це неважко уявити. Адже духовне, високе окрилює, дає насагу, сенс життю.)
- То про що ж цей вірш? (Людина – охоронець і носій доброго, вічного, яке ж і допомагає їй зберегти свою світлу душу. Така ідея твору.)
- Кожен із нас повинен пам'ятати свого янгола, щоб намагатися жити з ним у злагоді й не спокушати його своїми діями, адже янгол не може зробити більше, ніж справді може.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

- Чи сподобалася вам поезія Івана Малковича?
  - Чи зуміли ви досягнути поставлених цілей?
- «Незакінчене речення»: «Сьогодні на уроці я відчув..., зрозумів..., усвідомив...»
- Останні слова поезії «...янголе, не впадь з плеча» звучать як заклинання. Як молитва. У скрутні хвилини повторюйте їх про себе. Живіть зі своїм янголом у злагоді й не спокушайте його злом. І тоді все буде добре.

Учень читає молитву до ангела-охоронця.

Ангеле Божий, Охоронителю мій святий, на збереження мені з неба від Бога даний, щиро благаю тебе: просвіти мене і від усього злого охорони, на добре діло настав і на путь спасіння направ. Амінь.

V. Домашнє завдання.

Обов'язкове: вивчити напам'ять поезію І. Малковича «З янголом на плечі»; визначити віршовий розмір твору; підготуватися до контрольної роботи з теми «Світ української поезії»; виконати тестові завдання на с. 183 – 184.

За бажанням (на вибір): написати твір-мініатюру «Янгол у моєму житті»; намалювати янгола так, як ви його уявляєте.